

NATO – Stratégiai jövőkép

Bevezetés

A változó biztonsági környezet megköveteli mind a kormányok, mind a NATO tervezési folyamatainak, eljárásainak rugalmasságát. Változó környezetben a korábban bevált tevékenységek melletti állhatatos kitartás a jövőbeli kudarcot vetíti előre. A NATO Transzformációs Parancsnokságának (Allied Command Transformation, ACT) szervezetében megtalálhatóak azok az elemek, amelyek stratégiai jövőképelemzést hajtanak végre, stratégiai alternatívák lehetőségeit kutatják, illetve ehhez támogatást nyújtanak a tagállamok részére annak érdekében, hogy a NATO meglévő stratégiai előnyeit a jövőben is megőrizze. Az alábbiakban a NATO jövőt elemző erőfeszítéseit foglalom össze, s a közöttük levő kapcsolatot elemzem.

1. A stratégiai jövőkép elemzése

A NATO Transzformációs Parancsnoksága 2017 áprilisában adta ki a stratégiai jövőkép elemzését tárgyaló jelentését (*Strategic Foresight Analysis Report*,¹ SFA), amely 5 fő területre bontva (politikai, humán, technológiai, gazdasági, környezeti) a kockázatot jelentő folyamatokat és az ezek által a jövőben kiváltott hatásokat elemzi.

A politikai területen az első helyen a jelentés a geostratégiai hatalom újrafelosztását emeli ki mint a felemelkedő és újra megerősödő hatalmak NATO-dominanciájával szembeni kihívás. Ez a törekvés szükségessé teszi a Szövetség nagy fokú kohézióját, azonban ezt az összetartást a további politikai hatások nem támogatják:

- a) Hatalmi politika alkalmazása: A NATO kollektív védelmének fontossága nagyobb hangsúlyt kap a geostratégiai hatalom újrafelosztási szándékának ismeretében, miközben a megerősödő nacionalizmus a kollektív védelemmel szemben álló hatást fejt ki, hiszen adott esetben nem közvetlen nemzeti, hanem szövetséges érdekből, kötelezettség alapján kell nemzeti képességeket, erőforrásokat igénybe venni.
- b) Megnő a nem állami szereplők befolyása a nemzeti kormányokra és a nemzetközi szervezetekre.
- c) Kormányzati kihívások: A feltörekvő hatalmak által okozott külső hatások csökkentése vagy kiküszöbölése problémát jelent a kormányzatoknak, a kevésbé szilárd vezetésű kormányok nem képesek eleget tenni a lakosság igényeinek.

¹ *Strategic Foresight Analysis 2017 Report*. Norfolk, ACT, 10. 2017.

- d) A fejlett országokban fokozódik a kormányzati mandátumok legitimációjának megkérdőjelezése, a reformok végrehajtásának nehézsége, illetve a társadalom polarizáltsága.

A humán terület tartalmazza az aszimmetrikus demográfiai változásokat, a fokozódó urbanizációt, illetve a polarizált társadalmakat.

A Föld túlnépesedése mellett külön probléma, hogy a lakosság eloszlása a földrészen nem egyenletes. Amíg a fejlett országokat nagyrészt öregedő lakosság s csökkenő népességszám jellemzi, addig a fejlődő országok lakosságának növekedése okozza a globális túlnépesedést. A csökkenő népességű fejlett országokban az egyébként is magas életszínvonal a technológiai fejlődés miatt egyre nő, a fejlődő országokra a túlnépesedett területek élettérigénye, erőforrásigénye, alacsony életszínvonal, instabil biztonsági helyzet vagy a személyiségi jogok korlátozása a jellemző. Mindezek mellett a fejlődő országokat sújtják legjobban a globális klímaváltozás hatásai, elsivatagosodást, további terméketlen területeket, ivóvízhiányt okozva.

A fokozódó urbanizáció a NATO-tól is megköveteli az eljárások átgondolását. A közel-múltban számos olyan tanulmányt adtak ki, amely a városi hadviseléshez kapcsolható,² s ez az erőfeszítés a jövőben még hangsúlyosabbá válik.

A polarizált társadalmak további problémák forrásai lehetnek az internet nyújtotta lehetőségek miatt a fejlett országokban is, mivel az egyének véleményének kifejtése, a hasonlóan gondolkodó csoportok megtalálása, a vélemények egymást erősítése, a polarizált társadalomban az ellenkező véleményekkel való konfrontáció szélsőségek kialakulását eredményezheti, ami instabilitáshoz, bizalomvesztéshez, a kormányzat legitimációjának megkérdőjelezéséhez, illetve akár polgárháborúhoz is vezethet.

A technológiai területen az innováció, illetve a technikai fejlődés fokozódik, köszönhetően az exponenciálisan fejlődő számítástechnikai háttérnek, ami azonban maga után vonja azt is, hogy a fejlettebb technológiák könnyen elérhetőek lesznek az egyének, illetve a nem állami szereplők számára. A technikai fejlődés területén a kereskedelmi jellegű privát szektor nagyobb hangsúlyhoz jut, a befektetésekkel, fejlesztésekkel megelőzik majd az állami szereplőket, ami megköveteli a szoros kapcsolatot a privát szektor és a NATO között, annak tudatában különösen, hogy a fejlett társadalmak mindennapi élete és egyben a védelmi szektor is függ a technológiáktól.

Gazdasági területen megemlíthető a fokozottan összekapcsolódó pénzügyi rendszerek sérülékenysége, az erőforrások geopolitikai dimenziója, a fokozódó védelmi kiadások, illetve a fokozódó egyenlőtlenség.

A környezeti hatásoknál megemlíthető a klímaváltozás és az ebből is adódó környezeti katasztrófák számának és hatásainak fokozódása, amely megköveteli a nemzeti védelmi képességek fejlesztését.

² Például Richard L. Wolfe – Amy Richmond – Jason Ridgeway: Dense Urban Environments. The Crucible of Multi-Domain Operations. *Military Review*, 2021. január-február; vagy a több területet átfogó városi műveletek koncepciójának kidolgozása: Crisis Management and Disaster Response Centre of Excellence: *Operating Concept for Multi-Domain Urban Operations*. (2019. január 3./2020. március 31.)

2. A Szövetség jövőbeli műveleteinek keretei

A stratégiai jövőképelemzést követően a következő lépés annak elemzése volt, hogyan őrizheti meg a Szövetség a potenciális ellenfelek legyőzésének képességét a jövő harcterrein. A NATO Európai Főparancsnoksága (Supreme Headquarters Allied Powers Europe, SHAPE) 2018-ban kiadta a Szövetség jövőbeli műveleteinek kereteiről szóló jelentést³ (*Framework for Future Alliance Operations 2018 Report*, FFAO), amely továbbgondolja a korábbi FFAO-jelentést (2015), illetve a már rendelkezésre álló SFA-jelentést (2017), s 2035-ig elérendő képességeket javasol. A jelentés hangsúlyt fektet a nukleáris kérdésekre, valamint a terrorizmus, a humán erőforrás, a vezetés-irányítás, a teljes spektrumú kibertéri műveletek és űrkérdések, valamint a feltörekvő és forradalmi technológiák kérdéseire.

A központi gondolat szerint a NATO-erőknek rendelkezniük kell öt kulcsfontosságú jellemzővel, amelyek irányadóak lesznek a harc megvívása és a hadviselés fejlesztése során. Az erőknek hitelesnek, hálózatban működőnek, tudatosnak, mozgékonyak, illetve rugalmasnak kell lenniük.⁴

A hitelesség alapvető összetevő az ellenfelek elrettentése és a konfliktus megelőzése érdekében. Az interoperabilitás elősegíti az együttműködést a különböző partnerekkel a biztonsági fenyegetések holisztikus kezelése érdekében, ami magában foglalja a bizalom kiépítését például a nem védelmi célú ipari szereplőkkel. A tudatosság lehetővé teszi a pontos és időben történő döntéshozatalt, míg az agilitás képessé teszi a haderőket a reagálóképesség fenntartására. Végül rugalmasságra van szükség ahhoz, hogy a csapatok ellenálljanak a stratégiai sokkhatásoknak, a műveleti helyzet kedvezőtlen változásának.

Mindezekon túlmenően olyan tényezőket is szükséges megemlíteni, amelyek a sikerhez elengedhetetlenek, de katonai vezetésnek nincs rá közvetlen ráhatása, mint például az erős politikai támogatás. A katonai vezetőknek tájékoztatniuk kell és tanácsot, javaslatot kell nyújtaniuk a kulcsfontosságú érdekelt feleknek a szükséges támogatás érdekében.

3. Feltörekvő és forradalmi technológiák

Jens Stoltenberg NATO-főtitkár feltörekvő és forradalmi technológiákat (*Emerging and Disruptive Technologies*, EDT) elemző csoport létrehozásáról intézkedett, amelynek eredményeként 2020 tavaszán tanulmány készült el *Tudományos és technikai tendenciák 2020–2040* (*Science & Technology Trends 2020–2040*) címmel.⁵

Pontosan mi is értendő a feltörekvő és forradalmi technológiák alatt?

Feltörekvő (emerging) technológiák: Azok a technológiák vagy tudományos felfedezések, amelyek várhatóan a 2020–2040 közötti időszakban érik el a felhasználhatóságot,

³ *Framework for Future Alliance Operations 2018 Report*. Mons, SHAPE, 2018.

⁴ *Framework...* (2018): i. m. 7.

⁵ *Science & Technology Trends 2020–2040. Exploring the S&T Edge*. Brussels, NATO Science and Technology Organization, 2020. március.

amelyeket jelenleg nem használnak széles körben, vagy amelyeknek a Szövetség védelmére és biztonsági funkcióira gyakorolt hatásai nem egyértelműek.

Forradalmi (disruptive) technológiák: Azok a technológiák vagy tudományos felfedezések, amelyek várhatóan jelentős vagy esetleg forradalmi hatást gyakorolnak a NATO védelmi, biztonsági funkcióira a 2020–2040 közötti időszakban.

A NATO-elgondolással párhuzamos törekvésről számol be az Európai Védelmi Ügynökség (European Defence Agency, EDA) honlapján a portugál védelmi minisztérium, összefoglalót közölve egy konferenciáról, amelynek tárgya a feltörekvő és forradalmi technológiák védelemre gyakorolt hatásai volt, a tagországok védelmi minisztériumának, kutatóintézetek, ipari szereplők, EU-intézmények, az EDA, illetve a NATO képviselőinek részvételével.⁶

A feltörekvő és forradalmi technológiák között megemlíti a mesterséges intelligenciát, a robotikát, az autonóm rendszereket, a kvantumtechnológiát, az emberi képességek javítására alkalmazott biotechnológiát és az űrtechnológiát is.

Összehasonlításként, a NATO a feltörekvő és forradalmi technológiák kapcsán hét kulcsfontosságú területet azonosított: mesterséges intelligencia, nagy méretű adatok feldolgozása, kvantumtechnológia, autonóm rendszerek, biotechnológia, nagy sebességű célba juttató eszközök és űrtechnológia; azaz minimális eltéréssel az EDA és a NATO által azonosított területek megegyeznek.

4. A NATO hadviselési alapkonceptiója

A NATO hadviselési alapkonceptiója (*NATO Warfighting Capstone Concept*, NWCC) minősített dokumentum, azonban a tárgyalta részletek nyílt forrásokból származnak.

A megváltozott biztonsági körülmények hatására a NATO vezetésében felmerült az igény olyan koncepció kidolgozására, amely megválaszolja, hogy mit kell tennie a Szövetségnek azért, hogy megfeleljen a kihívásoknak, s jelenleg meglévő technológiai, hadviselési fölényét meg tudja őrizni a jövőben is.

Az ACT vezette azt a kidolgozó munkát, amelynek az eredménye az NWCC, egy 20 éves időhorizontot figyelembe vevő katonai koncepció, amely keretet ad a szövetség hadviselés-, illetve a katonai eszközök fejlesztésének, miközben biztosítja azok hatékonyságát és alkalmazhatóságát.⁷ Mint látható, a 2040-es időhatár egybecseng az EDT elemző csoport által célként kitűzött évvel, azaz a kutatásra szánt erőforrások optimalizálásának szándéka nyomon követhető.

Az előrelátás fontosságát jelzi, hogy egyrészt nem önálló projektről van szó: a koncepcióban foglalt közép- és hosszú távú célokat rövid távú célokkal kiegészíti az euroatlanti

⁶ European Defence Agency: *High-level Conference Discussed Impact of Emerging Disruptive Technologies on Defence* (2021. április 20.).

⁷ *NATO's Allied Command Transformation Holds Virtual Chiefs of Transformation Conference*. ACT, 2020. december 3.

térség elrettentési és védelmi koncepciója (*Concept for the Deterrence and Defence of the Euro-Atlantic Area, DDA*), másrészt az NWCC 50 éve az első ilyen jellegű dokumentum.⁸

A NWCC fejlesztési területeket azonosított, rangsorolt annak érdekében, hogy ezeken a területeken a Szövetség a szemben álló felet⁹ a környezet jobb megértésében (*Out-Think*), a kezdeményezés megragadásában (*Out-Excel*), harci képességben (*Out-Fight*), lehetőségek kidolgozásában, gyorsaságban, tempó kihasználásában (*Out-Pace*), ipari szereplőkkel való együttműködésben (*Out-Partner*), illetve védelmi képességben, ellátásban (*Out-Last*)¹⁰ felülmúlja.

Az előző hat követelmény elemzése minősített anyag, így csak utalni lehet a koncepció tartalmára, mindemellett a követelmények által lefedett területek – a koncepció tartalmára való utalást kerülve – kapcsolata az ipari szereplőkkel való együttműködés, illetve a nemzeti védelmi képesség és ellátás vonatkozásában belátható.

A Szövetség védelmi képessége szorosan összefügg a tagországok védelmi képességével. A védelmi képesség elvét a washingtoni egyezmény 3. cikkelyében rögzítették: „A szerződés célkitűzéseinek hatékonyabb elérése érdekében a Felek külön-külön és közösen, folyamatos és hatékony önszegélyezés és kölcsönös segítségnyújtás révén fenntartják és fejlesztik egyéni és kollektív képességüket a fegyveres támadással szembeni ellenállásra.”¹¹

A védelmi képesség a NATO honlapjának definíciója alapján¹² a társadalom azon képessége, amellyel ellenáll a természeti katasztrófák, a kritikus infrastruktúrák meghibásodása, illetve a hibrid vagy fegyveres támadások okozta hatásoknak, könnyen és gyorsan visszaállítja eredeti funkcióit, továbbá egyesíti a polgári felkészültséget és a katonai kapacitást.

Ez a meghatározás nyilvánvalóvá teszi, hogy a nemzeti védelmi képesség nem kezelhető csak katonai vagy civil követelményként. A katonai vonatkozású védelmi képesség éppúgy fontos összetevő, mint a civil lakosság védelmi képessége, illetve az azt erősítő kormányzati és nem kormányzati szervezetek tevékenységének biztosítása.

Az ACT a fejlesztési területek végrehajthatóságát 0–10, 10–20 éves időszakokban vizsgálta, majd hadviselés-fejlesztési ütemtervet (*Warfare Development Agenda, WDA*) dolgozott ki a NATO Katonai Bizottsága (*Military Committee, MC*) bevonásával, amely alapján az alapkoncepció implementálása végrehajtható, számon kérhető.

⁸ NATO's Allied Command Transformation... (2020): i. m.

⁹ A koncepció nem konkretizálja a szemben álló felet – legyen az akár geopolitikai nagyhatalom, akár feltörekvő hatalom, a fejlesztési területek megegyeznek.

¹⁰ NATO's Allied Command Transformation... (2020): i. m.

¹¹ Az Észak-atlanti Szerződés. Washington DC, 1949. április 4. NATO E-Library.

¹² Resilience, Civil Preparedness and Article 3. NATO E-Library, 2022. szeptember 20

5. NATO 2030 jelentés

2019 decemberében a NATO-tagországok vezetése megbízta a NATO-főtitkárt, hogy kezdeményezzen átfogó önvizsgálati folyamatot (*Forward-Looking Reflection Process*).¹³ A felkérés oka¹⁴ Emmanuel Macron nyilatkozata a *The Economist*nak,¹⁵ amelyben a NATO működését, vezetésének koordinációját, valamint az 5. cikkelyben megfogalmazott kollektív védelem érvényességét kérdőjelezte meg. 2020 áprilisában Soltenberg 10 főből álló szakértői csoportot jelölt ki, amely 2020. november 25-i dátumozással elkészítette a *NATO 2030: Egységben egy új korszakért* című tanulmányt. Macron nyilatkozata egyfajta krízist vázolt, amelyet alátámaszt a tanulmány kidolgozásának rövid időtartama. Kevesebb mint 7 hónap, magában foglalva egy nyári időszakot ilyen jelentőségű átfogó politikai/stratégiai szintű elemzés összeállításához rendkívül feszített munkatempót követelt meg a tagoktól.¹⁶

A jelentés hangsúlyozza, hogy a NATO-nak alkalmazkodnia kell ahhoz, hogy megfeleljen a kihívásokkal teli stratégiai környezet igényeinek, amelyet a rendszerszintű rivalizálás újjáéledése, a tartósan agresszív Oroszország, valamint Kína felemelkedése és a feltörekvő és forradalmi technológiák növekvő szerepe jellemez, miközben a Szövetségnek szembe kell néznie a fokozott transznacionális fenyegetésekkel és veszélyekkel.

A NATO átfogó politikai célkitűzésének a Szövetség megszilárdításának kell lennie, hogy biztosítsa a kollektív védelemhez szükséges eszközöket, kohéziót és tanácsadói mechanizmusokat ebben a nagyobb kihívást jelentő környezetben. A jelentés 138 ajánlást tartalmaz, kiemelendő ezek közül Oroszország mellett Kína szerepének hangsúlyozása,¹⁷ a NATO döntéshozatali rendszere, a demokráciák tárgyalása, illetve a terrorizmus.

A jelentés a 2010. évi stratégiai koncepció felülvizsgálatát javasolja, továbbá az új hidegháborús környezetnek megfelelően a nukleáris elrettentés visszatérő kulcsszó a jelentésben. Mivel a NATO legutóbbi átfogó stratégiai szintű ABV védelmi és tömegpusztítófegyver-leszerelési irányelvét (*NATO's Comprehensive, Strategic-Level Policy for Preventing the Proliferation of Weapons of Mass Destruction [WMD] and Defending against Chemical, Biological, Radiological and Nuclear [CBRN] Threats*) 2009-ben adták ki, ennek felülvizsgálata folyamatban van annak érdekében, hogy az új kihívásoknak a NATO tagállamai, fegyveres erői megfeleljenek.

A jelentés tárgyalja a feltörekvő és forradalmi technológiákat. Amellett, hogy kihívásként tekint rájuk, lehetőségként is értelmezi őket. Megállapítja, hogy a NATO-nak központi koordináló intézményként kell szolgálnia a szövetségesek közötti információ-

¹³ NATO: *NATO 2030: United for a New Era. Analysis and Recommendations of the Reflection Group Appointed by the NATO Secretary General*. 2020. november 25. 3.

¹⁴ Siposné Kecskeméthy Klára: A NATO 2030 jelentés – stratégiai prioritások új megközelítésben. *Honvédségi Szemle*, 149. (2021), 4. 6.

¹⁵ Emmanuel Macron Warns Europe: NATO is Becoming Brain-dead. *The Economist*, 2019. november 7.

¹⁶ Összehasonlítva egy általános koncepció kidolgozásával, amely a validálását is beleértve minimum 2 év alatt készül el.

¹⁷ A jelentésben Oroszországot 96 alkalommal, Kínát 82 alkalommal említik.

cserében és együttműködésben minden olyan területen, ahol a feltörekvő és forradalmi technológiák biztonsági tényezőként felmerülnek.

A NATO 2030 jelentés volt az alapja a 2021. június 14-én megtartott brüsszeli NATO-csúcstalálkozónak, amelynek összegzését a NATO honlapján még aznap közzétett sajtóközlemény tartalmazza,¹⁸ amelynek 6.d. pontja alapján a Szövetség civil-katonai védelmi innovációt gyorsító programot (*Defence Innovation Accelerator*, DIANA) indít, s innovációs alapot (NATO Innovation Fund) állít fel a NATO érdekében feltörekvő és forradalmi technológiákat fejlesztő vállalkozások támogatása érdekében.

A DIANA további részleteit nyolc nappal később publikálták,¹⁹ amelyek szerint a kezdeti műveleti képességet (*Initial Operational Capability*, IOC) az tervezetten 2023-ra éri el. Az elvárt hatások alapján a DIANA felgyorsítja a transzatlanti együttműködést a kritikus technológiák területén, elősegíti a magánszektor, a tudományos és a nem kormányzati intézmények szoros együttműködését a NATO-val, kapcsolatot teremt a NATO-tagállamok feltörekvő és forradalmi technológiák területén kutatásokat végző szervezetei között, valamint támogatja a korábban felsorolt hét kulcsfontosságú feltörekvő és forradalmi technológiai területet.

További elvárás olyan hálózat kiépítése és működtetése, amely támogatja a feltörekvő és forradalmi technológiákat kutató vállalkozások növekedését, a NATO technológiai igényeinek való megfelelést, illetve megbízható partnerek közötti piacot teremt.

6. A nem állami szereplők jelentőségének növekedése

Habár ez a fejezet nem egy publikáció elemzése, az előzőekben tárgyalt kiadványok hangsúlyozzák a civil-katonai kapcsolatok fontosságát, a magánszférával való kapcsolattartást, illetve a terrorizmus és a feltörekvő és forradalmi technológiák kapcsolatát, így szerves része a tanulmánynak.

A nem állami szereplők meghatározása nem könnyű feladat, mivel a NATO terminológiai adatbázisa²⁰ nem tartalmazza a „non-state actors” meghatározást, illetve a megnevezés és a tartalom a megközelítéstől függően eltérő lehet. A megnevezés jelentése alapján a nem állami szereplő olyan személy vagy szervezet, amely nem áll kapcsolatban egyetlen kormányzattal sem, nem finanszírozza kormányzat, s nem irányítja politikai befolyásolt-ság. Mindemellett a nem állami szereplők kormányzatoktól független, befolyásmentes tevékenysége, motivációja szervezetenként vizsgálatra szorul. Lobbicsoportok, filantróp alapítványok, magánszektorbeli szervezetek, vallási csoportok, segélyszervezetek, erőszakos nem állami erők és bünszervezetek, terroristacsoportok tartoznak a nem állami szereplők közé.

¹⁸ Brussels Summit Communiqué. *NATO Press Release*, (2021) 086. 2021. június 14.

¹⁹ Vivienne Machi: NATO Hopes to Launch New Defense Tech Accelerator by 2023. *DefenseNews*, 2021. június 22.

²⁰ *The Official NATO Terminology Database*. Brussels, NATO Standardisation Office, (é. n.).

A feltörekvő és forradalmi technológiák nyomon követése, kiaknázása érdekében a jövőben a NATO-nak szoros kapcsolatot kell fenntartania a magánszektor ipari szereplőivel, a következmények hatékony felszámolása érdekében a segélyszervezetekkel.

A technikai fejlődést azonban követik és kiaknázzák az erőszakos, illetve bünszervezetek is. A feltörekvő és forradalmi technológiák megnövelhetik a nem állami szereplők tevékenységének hatását. A globalizáció, az internet, kiemelten a dark web lehetőséget ad a technológiák követésére, a saját készítésű eszközökhöz alapanyagok beszerzésére. Alapanyagok, alkatrészek beszerzésénél a 3D nyomtatást is szükséges megemlíteni, hiszen drónalkatrészek nyomtatására is alkalmasak a nyomtatók, s a jövőben további hatékony célba juttató eszközök előkészítésére lehet használni. Számolni kell a mesterséges intelligencia felhasználóbarát alkalmazási módjaival, amelyek megkönnyítik annak erőszakos alkalmazását. Ma még futurisztikusnak tűnhet, de a kvantumszámítógépek nagyobb lehetőséget teremtenek majd a kibertámadásokhoz, illetve a géntechnológia, a génmanipuláció (állatok és emberek esetében is), a DNS mint szelektív biológiai fegyver, a mikro-atomreaktorok, a nanotechnológia nem állami szereplők általi alkalmazásának lehetőségét is folyamatosan vizsgálni szükséges.

A korábbi fejezetekben külön címszó alatt ismertettem a stratégiai előrelátás kapcsán a fokozódó urbanizációt, az NWCC ipari szereplőkkel való együttműködési követelményét, a nemzeti védelmi képesség fejlesztését, a feltörekvő és forradalmi technológiák vonatkozásában a kutatóintézetekkel, ipari szereplőkkel való kapcsolattartást, a DIANA kezdeményezést. Minden egyes dokumentum megemlíti és megkerülhetetlennek tartja a fokozott civil-katonai együttműködést (*Civil-Military Cooperation*, CIMIC). Az együttműködés egyik fontos alkotója a parancsnokságok CIMIC-állománya, azonban az előzőleg említett funkciókat a CIMIC-szakemberek nem láthatják el, mivel az adott területen tapasztalattal, tudással rendelkező szakembereknek kell ezeket a feladatokat ellátni.

A NATO Kiválósági Központok (*Centre of Excellence*, COE) az ACT által koordinált, háromévente NATO-akkreditációra kötelezett szervezetek. A saját szakterületükön oktatják és képzik a NATO-tagok és a partnerországok vezetőit és szakembereit, támogatják, illetve végzik a doktrínák kidolgozását, tapasztalatfeldolgozást végeznek, valamint kidolgozzák, tesztelik, validálják a koncepciókat. Az adott szakterületet tekintve a Kiválósági Központok rendelkeznek azzal a szaktudással és kapcsolati rendszerrel, amely szükséges az ipari szereplőkkel való együttműködés kialakításához és a fejlesztések nyomon követéséhez, amely alapvető a feltörekvő és forradalmi technológiák felismeréséhez, illetve adott esetben a tendenciák megváltozásának előrejelzéséhez.

7. Tendenciák megváltozása

Az ACT Stratégiai Alternatívák Osztálya (*Strategic Alternatives Branch*, *SALT Branch*) 2020-ban kiadta ügyviteli minősítés nélküli *Tendenciák megszakítását tárgyaló jelentés 2020* (*Discontinuities Report 2020*) című munkáját,²¹ amely a jelenleg a világot

²¹ *Discontinuities Report 2020*. Norfolk, ACT, 2020.

befolyásoló és irányító tendenciákat potenciálisan megszakító olyan események azonosításának részleteiről szól, amelyek sokkolhatják, megzavarhatják a tervezők, döntéshozók jövőképelemzését.

A jelentés alapján, ha a NATO jelenlegi stratégiai jövőképelemzését kiegészítik a stratégiai alternatívákkal, az holisztikusabb képet adhat a jövőbeli biztonsági környezetről, csökkentené a szövetség kohézióját fenyegető kockázatokat, valamint növelné a NATO alkalmazkodóképességét és felkészültségét, hogy továbbra is képes legyen politikai és katonai eszközökkel garantálni tagjai szabadságát és biztonságát. Néhány példával szemléltetve a jelentőségét:

Közismert a klímaváltozás jelensége, hozzávetőlegesen számolni lehet a következményekkel, azok bekövetkezési idejével. Amennyiben egy hatás következtében a klímaváltozás sebessége megnövekedne, a korábbi elemzések, előrejelzések elavulttá válnának. A gyors felmelegedés elsivatagosodást okozna, a tengerszint-emelkedés élhető területeket öntene el korábban, mint azzal számolni lehetett, s az élettér-csökkenés társadalmi elégedetlenséghez, kormányok destabilizálásához, agresszióhoz vezetne.

A 20. századi történelemben is több esemény a trendek megszakadását vagy stratégiai meglepetést okozott. Megemlíthetők a második világháborút lezáró és a nukleáris elrettentést megalapozó, Hirosima és Nagaszaki ellen bevetett fegyverek vagy a Szovjetunió felbomlása, amely a hidegháború befejezését vonta maga után. A legjellemzőbb példát a közelmúlt szolgáltatta: a Krím félsziget orosz megszállása és elcsatolása, illetve a Donbasz destabilizálása megváltoztatta az európai kormányok biztonságérzetét, aminek következtében gyakorlatilag pár év különbséggel az országok elkezdték fejleszteni, átformálni a haderejüket. A terrorizmus elleni harc mellé újra felnőtt a felkészülés a konvencionális hadviselésre.

A jelentés iránymutatást ad, hogy a nemzetek, szervezetek képesek legyenek előre jelezni, osztályozni, hatásukat csökkenteni, esetleg felszámolni azokat a tényezőket, amelyek tendenciák megszakadását, stratégiai meglepetést vagy stratégiai sokkot okozhatnának.

Összegzés

A Szövetség hadviselését a biztonsági környezet változásait, a technikai fejlődést figyelembe vevő, a lehetséges szemben álló felek erőfeszítésein túlmutató, határozott, eltökélt, az új eljárásokra nyitott innovatív eljárások és fejlesztések kell hogy meghatározzák.

A globális folyamatok felismerése és az innováció kulcsfontosságú a katonai előny megtartásához. Bár a bizonytalanság nem zárható ki, az kijelenthető, hogy ha a NATO nem tekint a jövőbe, nem lesz rá felkészülve. Az előrejelzés jellegéből adódóan annak folyamatos felülvizsgálata szükséges, kritikusan kell szemlélni a már levont következtetéseket.

A NATO ereje az egységben rejlik; ha meg akarja őrizni katonai előnyét és érvényesülni akar a jövőbeni műveletekben, erőinek folyamatosan fejlődniük és alkalmazkodniuk kell. Az új technológiák kifejlesztése, azok alkalmazása területén várható a legjelentősebb

változás a jövőben, válaszként a folyamatosan változó biztonsági és technológiai környezetre. Mindezek ellenére a katonai képességek közötti különbség várhatóan nem nő jelentősen, a nukleáris elrettentés hatása továbbra is jelentős lesz, így nyílt összecsapások nem várhatóak, azonban megnő a fedett és hibrid jellegű műveletek valószínűsége.

Műveleti szinten a küldetésorientált vezetés és a jobb helyzetfelismerés a megfelelő technológiai innovációkkal lehetővé teheti a NATO számára, hogy megelőzze bármely potenciális szemben álló fél döntési ciklusát. A fegyveres erőknek precízebbé és több területet (domain) átfogó hatások létrehozására képesnek kell lenniük, nagyobb hangsúlyt fektetve a kibertérre és a világűrre, miközben kiemelt figyelmet kell fordítaniuk a civil partnerekkel való együttműködésre is, annak érdekében, hogy maximálisan kiaknázzák az új technológiákban rejlő lehetőségeket.

Felgyorsult technikai fejlődés idején nemcsak a fejlődés követése a kihívás, hanem az új irányelvek, koncepciók, doktrínák, majd eljárások kidolgozása és alkalmazásának begyakorlása is. Az ipari szereplőkkel való kapcsolattartásban, az eljárások kidolgozásában, tesztelésében, illetve a felkészítésekben kiemelt szerep vár a NATO Kiválósági Központokra, illetve a NATO-, valamint nemzeti oktatási és kiképzési intézményekre.

Az ACT funkcióit tekintve a stratégiai gondolkodás, a képességfejlesztés, az oktatás-kiképzés, valamint az együttműködés területén is találunk kapcsolódási pontot a jövőre vonatkozó erőfeszítésekhez. Az ACT hazai, nemzeti megfelelője a 2020. augusztus 1. hatállyal megalakított Magyar Honvédség Transzformációs Parancsnokság, amely rendeltetése alapján lehetővé teszi a közvetlen kapcsolattartást és a párhuzamos kidolgozó munkát a NATO stratégiai parancsnokságával, és egyben nemzeti szinten koordinálhatja a vonatkozó tevékenységet.

A jövőre vonatkozó modellezések bizonytalanok, azonban a trendek azonosítása, azok lehetséges eredményére, illetve a trendek megszakításának alternatíváira való felkészülés biztosíthatja a NATO stratégiai előnyét a jövőben.

Felhasznált irodalom

- Az Észak-atlanti Szerződés. Washington DC, 1949. április 4. *NATO E-Library*. Online: www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm
- Brussels Summit Communiqué. *NATO Press Release*, (2021) 086. 2021. június 14. Online: www.nato.int/cps/en/natohq/news_185000.htm
- Crisis Management and Disaster Response Centre of Excellence: *Operating Concept for Multi-Domain Urban Operations*. (2019. január 3./2020. március 31.) Online: www.cmdrcoe.org/menu.php?m_id=72&i_id=429
- Discontinuities Report 2020*. Norfolk, ACT, 2020.
- Emmanuel Macron Warns Europe: NATO is Becoming Brain-dead. *The Economist*, 2019. november 7. Online: www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-warns-europe-nato-is-becoming-brain-dead
- Framework for Future Alliance Operations 2018 Report*. Mons, SHAPE, 2018. Online: www.act.nato.int/images/stories/media/doclibrary/180514_ffao18-txt.pdf

- European Defence Agency: *High-level Conference Discussed Impact of Emerging Disruptive Technologies on Defence* (2021. április 20.). Online: <https://eda.europa.eu/news-and-events/news/2021/04/20/high-level-conference-discussed-impact-of-emerging-disruptive-technologies-on-defence>
- Machi, Vivienne: NATO Hopes to Launch New Defense Tech Accelerator by 2023. *DefenseNews*, 2021. június 22. Online: www.defensenews.com/global/europe/2021/06/22/nato-hopes-to-launch-new-defense-tech-accelerator-by-2023/
- NATO: *NATO 2030: United for a New Era. Analysis and Recommendations of the Reflection Group Appointed by the NATO Secretary General*. 2020. november 25. Online: www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/12/pdf/201201-Reflection-Group-Final-Report-Uni.pdf
- NATO's Allied Command Transformation Holds Virtual Chiefs of Transformation Conference. ACT, 2020. december 3. Online: www.act.nato.int/articles/act-holds-virtual-cotc?fbclid=IwAR-1N0dH8QHqsXpEz3rDoEgCrIU5RJvUSEC84VJ3teGeA-6Qbndh7fevokzU
- Resilience, Civil Preparedness and Article 3. *NATO E-Library*, 2022. szeptember 20. Online: www.nato.int/cps/en/natohq/topics_132722.htm
- Science & Technology Trends 2020-2040. Exploring the S&T Edge*. Brussels, NATO Science and Technology Organization, 2020. március. Online: www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/4/pdf/190422-ST_Tech_Trends_Report_2020-2040.pdf
- The Official NATO Terminology Database*. Brussels, NATO Standardisation Office, (é. n.). <https://nso.nato.int/natoterm/content/nato/pages/home.html?lg=en>
- Siposné Kecskeméthy Klára: A NATO 2030 jelentés – stratégiai prioritások új megközelítésben. *Honvédségi Szemle*, 149. (2021), 4. 3–16. Online: <https://doi.org/10.35926/HSZ.2021.4.1>
- Strategic Foresight Analysis 2017 Report*. Norfolk, ACT, 10. 2017. Online: www.act.nato.int/images/stories/media/doclibrary/171004_sfa_2017_report_hr.pdf
- Wolfe, Richard L. – Amy Richmond – Jason Ridgeway: Dense Urban Environments. The Crucible of Multi-Domain Operations. *Military Review*, 2021. január-február. Online: www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/JF-21/Wolfel-Dense-Urban-Environment-1.pdf